گزارش

گزارشی از نشست آیین ایرانی با درون‌مایه پاسداشت زبان پارسی و سخن از حکیم ابوالقاسم فردوسی در تبریز

دیدار ماه

نیما عظیمی: بنیاد پژوهشی شهریار تبریز با همکاری مجموعه فرهنگی هنگام، نشست آیین ایرانی خود با سرنویس «دیدار ماه ۱» را برگزار کرد. این نشست از ساعت ۱۹ شنبه ۱۰ خرداد ۱۴۰۴ با دیدار و سخنرانی حسن انوری، توفیق سبحانی و محمدرضا نصیری برگزار شد. چنگیز مولایی نیز در سخنانی کوتاه، به تشریح چند مطلب مهم پرداخت. در آغاز، حسین مهرنگ، دبیر نشست، این‌گونه به معرفی سخنرانان پرداخت: دکتر «حسن انوری» اسطوره دستورنویسی و لغت‌نویسی است. هنوز هم دقیق‌ترین کتاب دستور زبان فارسی متعلق به ایشان است. دکتر «توفیق سبحانی» در مولوی‌شناسی و شمس‌شناسی، هم نفر اول و هم نفر دوم است؛ باید دنبال نفر سوم بگردیم. دکتر «محمدرضا نصیری» دارای جایزه طلایی ادبیات فارسی در شبه‌قاره هند است.

توفیق سبحانی: محمدعلی فروغی پیام‌آور شاهنامه است

سبحانی در ادامه، بخشی از مقاله محمدعلی فروغی درباره شاهنامه را خواند: «امروز دیگر آن افسانه مجعولی که فردوسی شاهنامه را به سفارش محمود غزنوی سروده، به‌کلی باطل شده و شبهه‌ای نمانده است که حکیم طوس، دست‌کم ۲۰ سال پیش از رسیدن محمود به فرمانروایی کار عظیم خود را آغاز کرده است. همچنان که در هزار سال گذشته شاهنامه به‌مثابه سلاح مؤثری در دست ایرانیان برای حفظ موجودیت و استقلال خویش بود، بعد از این نیز چنین خواهد بود. آزادگان ایرانی همواره در تلخ‌ترین و تاریک‌ترین روزها با خواندن شاهنامه چراغ امید را در دل‌های خود روشن نگه داشته‌اند. شاهنامه فردوسی نیرومندترین و کارسازترین سلاح فرهنگی ما ایرانیان است». سبحانی در پایان افزود: «این مقاله به نظر من یکی از بهترین مقاله‌هایی است که درباره حلاجی شاهنامه تهیه شده است». در ادامه، حسین مهرنگ، دبیر نشست، از حسن انوری پرسید «با وجود لغت‌نامه‌های دهخدا و معین و فرهنگ‌های دیگر، انگیزه شما برای نوشتن (فرهنگ سخن) چه بود؟» و حسن انوری پاسخ داد: «بعد از درگذشت دهخدا، زبان فارسی خیلی گسترش پیدا کرده است. بسیاری از لغات وارد زبان فارسی شده که در دهخدا نیست. معین هم تا حدی همین‌طور است. ما سعی کرده‌ایم فرهنگی بنویسیم که هم فرهنگ روز باشد، هم فرهنگی دارای مُثُد. دکتر معین متأسفانه بیمار شد و نتوانست فرهنگ خود را آن‌چنان که می‌خواست به پایان برساند. ما سعی کرده‌ایم این کمبودها را جبران کنیم». حسن انوری همچنین درباره «اتهام مربوط به پول‌گرفتن فردوسی از سلطان محمود برای سرایش شاهنامه» گفت: «برخی‌ها می‌گویند فردوسی با سلطان محمود قرار گذاشته تا برای نوشتن هر بیت از شاهنامه یک دینار پول بگیرد؛ این حرف‌ها دروغ محض است! آیا شما (حاضران) حاضرید یک کتاب بنویسید که ۳۰ سال بعد حق‌التألیف بگیرید؟! قطعا کسی که چنین کاری بکند، احمق است! فردوسی احمق نبود. اصلا به لحاظ تاریخی هم درست درنمی‌آید که بگوییم فردوسی با سلطان محمود قرارداد بسته بود». محمدرضا نصیری نیز گفت: «اگر خدمات استادان ترک‌زبان به زبان فارسی ازجمله تألیف «فرهنگ سخن» حسن انوری نبود، یک بخش از آن کار مجهول می‌ماند. شاهنامه تصحیح‌شده توسط دکتر توفیق سبحانی را که خواندم، دیدم ۹۱ بار واژه هند و ۴۳ بار هندوان آمده است؛ این نشان می‌دهد در آن زمان، زبان فارسی چه گسترش فراوانی داشته و جایگاه فردوسی در آن حوزه چقدر بزرگ بود». چنگیز مولایی نیز در این نشست بیان کرد: «دیدار سلطان محمود غزنوی با فردوسی دروغ است! دروغ است! دروغ است! سه بار به تأکید تمام می‌گویم. قبل از آنکه سلطان محمود به قدرت برسد، فردوسی شاهنامه را تمام کرده بود (تحریر اول شاهنامه)». چنگیز مولایی در ادامه با اشاره به «جایگاه تاریخی و طبیعی زبان فارسی به‌عنوان زبان ملی ایرانیان»، گفت: «برخلاف موجی که توسط برخی‌ها در جامعه ما به وجود آمده، زبان فارسی با هیچ‌یک از زبان‌های رایج در مناطق مختلف ایران تضاد و برخوردی ندارد. زبان فارسی علق به قوم خاصی نیست و در بین تمام اقوام و قبایل و تیره‌های ایرانی به‌عنوان زبان مشترک استفاده می‌شود. هیچ‌کس خاقانی، نظامی گنجوی و... را مجبور نکرده بود به زبان فارسی بنویسند، بلکه زبان فارسی زبان رسمی و مشترک همه ایرانیان بود و همه از این زبان به‌عنوان یک زبان مشترک استفاده می‌کردند. مسئله تقابل قومیت تا دوره قاجار در ایران هیچ معنا و مفهومی نداشته است. عده‌ای گاهی نمی‌توانند به مسئله‌ای پاسخ دهند؛ بنابراین بلافاصله آن را متوجه یکی از سلسله‌ها می‌کنند. اگر به تاریخ نگاه کنیم، مسائل و اختلافات قومیتی در دوره رضاشاه را همسایگان ایران به وجود آورده‌اند. همان همسایه بود که برای ما فتنه آذربایجان را به وجود آورد. بعدها هم که هیچ طرفی -از فتنه انداختن و تفرقه‌انداختن بین ملت ایران- نبست، شروع کرد به ایجاد تقابل و تفرقه زبانی و دم‌زدن از زبان مادری و از این قبیل مسائل. برای اینکه از این نفاق‌ها دور باشیم، بهتر است هویت و ملیت خودمان را بشناسیم. زبان فارسی، زبان مشترک همه ما ایرانیان است».

ایران در جست‌وجوی آب و آب در انتظار تدبیر

مرضیه جدا
پژوهشگر و محقق حوزه انرژی

این روزها ایران در موضوع آب، و مسئله آب در نحوه تدبیرگزینی و حکمرانی آن دچار بحران و پرسش‌های ناگشوده است. بشر در طول تاریخ برای مواجهه و مقابله با کمبود آب، به‌ویژه در مناطق خشک و نیمه‌خشک دنیا، تلاش‌های عظیمی انجام داده است. ماهیت بحران آب در قرن بیست‌ویکم با مشکلات ناشی از کمبود آب در گذشته دو تفاوت ماهوی دارد؛ در گذشته به دلیل محدودیت در فناوری امکان استحصال و بهره‌برداری از منابع آبی فراهم نبود، اما در عصر حاضر با وجود توجیه فنی و اقتصادی طرح‌های توسعه‌ای منابع آبی، آب -از نظر کمی- برای توسعه و تقویت زیرساخت‌ها کمتر در دسترس بوده و از طرفی در گذشته مشکلات و مسائل آب در مقیاس محلی مطرح بود، اما اکنون مشکلات ناشی از بحران آب در مقیاس ملی، منطقه‌ای و حتی جهانی است. در این راستا به سرفصل‌ها و راهکارها خواهیم پرداخت:

۱-آب‌بنیادی

گرچه آب یک معضل جهانی است، اما در اقلیم ما آب یک امر پارادایمیک، بنیادین و آنتاگونیستی است. به بیان دیگر کمبود آب مسئله ما نیست، به یک معنی «معناهای» فقدان در مسئله آب، فرایند مرگ و بقای تمدنی را در اقلیم ما برجسته می‌کند. آب هم ضرورت است و هم موجد. این سرزمین‌های پهناور به دلیل آب اندک اما به حکم ضروری عدالت در برخورداری، با ایجاد دیوان‌سالاری آب‌محور توانسته سکونت و مدینه بیافریند. ایران در بهترین شرایط پرآبی نیز یک نظام حکمرانی مضطرب را اداره می‌کند زیرا اضطراب آینده‌ای که از خساست طبیعت به خشک‌سالی دچار شویم، همواره در جریان است. ازاین‌رو آب‌بنیادی در نظام کلان ملی همیشه خط نخست برنامه‌ریزی را به خود اختصاص داده است، چنان‌که در ادبیات و شفاهیات ما زوال و توسعه در لغت‌های مرتبط با آب بیانگری دارد: بی‌آبی، خشکی و خرابی به بیابان و آب‌داشتن و پیشرفت به آبادانی نسبت داده شده است. این یک ادبیات فانتزیک نیست، بلکه گفتمان تولید فرهنگ زندگی است و همین گفتمان بزرگ مبنای اداره و تدبیرسازی حتی نظامات سیاسی هم تلقی می‌شود. این گفتمان متأسفانه در دهه‌های تجدد ایران گرفتار انقطاع معناها با نسل‌های جدید شده و گسترش رسانه‌ها فهم از وضعیت دیرین اقلیم را از ما دریغ کرده است. اجبار و الزام فهم مجدانه و مشارکت‌جویانه تناسب امکان و مصرف اصل مهمی است که به ساماندهی اشکال حکومت می‌انجامد، هویت جمعی را که اساس همزیستی است خلق می‌کند، مفهوم عدالت در تولید و توزیع تنعمات را سرپرستی می‌کند، آستانه امید به زندگی را تعادل می‌بخشد، تاب‌آوری و تحمل را در سختی‌ها صورت‌بندی می‌کند، و از همه مهم‌تر دولت-ملت‌ها را به مجال و فرصت ظهوری توسعه‌ساز نائل و واصل می‌گرداند. ازاین‌رو ما در موضوع آب با سیاست‌های آبی روبه‌رو نیستیم، بلکه با «آب‌بنیادی» روبه‌رو هستیم که خود می‌تواند هم به زوال و انحطاط سیاست منجر شود یا برعکس به ایجاد و شکوه منجر شود. در تاریخ وقایع دولت‌ها و ملت ما، مهم‌ترین خدمت سعادت‌آفرین دولت‌های پیشین، در کنار ساخت طرق و شوارع، در صدر فعالیت‌ها، به نقش آنان در ایجاد، احداث یا اصلاح رودها و نظام آب‌رسانی اشاره شده است. هنوز گفتمان «سیاست اول» در دیوان‌سالاری ایران «آب‌بنیادی» است، تا زمانی که اقلیم ما شبیه روزگاران گذشته باشد. کم‌کاری مهلکی که درباره استمرار دانش هم‌فهمی در شناخت اقلیم و تداوم فرهنگ آب‌بنیادی رخ داده، نقش دولت را در تداوم این مسیر فرهنگ کهن‌سال آب‌بنیادی با تکیه بر مفاهمه‌ای ملی برجسته کرده است. بیش و پیش از هر چیز سیاست داخلی و خارجی باید ایستاده بر آب‌بنیادی، خود را بازتعریف و سامان‌بخشی کند، وگرنه کمبود آب به فقدان ارتباط فرهنگی منجر می‌شود و بقای ما وابسته است به تنظیمات درون‌زای نوعی دیوان‌سالاری که توانایی تولید مجدد گفتمان آب‌بنیادی در فرهنگ آب‌محور را برخوردار باشد. به بیان بازاری و خانگی، دستگاه و ماشین دولت مجبور است به تنظیمات کارخانه (آب‌بنیادی سنت‌ها و فرهنگ هویت‌ساز ما) برگردد تا توانایی برنامه‌نویسی را به چنگ آورد.

۲-ایجاد حکمرانی آب

در بند یک، توجه به اصل مهم آب‌بنیادی را به اختصار گفتیم و حال می‌توانیم بگوییم اگر در این شرایط برای مصارف آبی تدبیری اندیشیده نشود و حکمرانی آب در کشور اصلاح نشود، قطعا کمبود آب در ایران یکی از عوامل محدودکننده اصلی توسعه پایدار و فعالیت‌های اقتصادی در این دهه و دهه‌های آینده خواهد بود. توزیع غیر یکنواخت آب از نظر مکانی و زمانی، وجود بیشترین تقاضای آب در زمان وقوع کمترین بارندگی، نبود توازن بین عرضه و تقاضای آب، محدودیت و کاهش منابع آب، کیفیت نامناسب آب سفره‌های زیرزمینی، پیشروی آب‌های شور، دفع نادرست فاضلاب‌های خانگی و پساب‌های صنعتی، بالابودن هزینه‌های تأمین آب جدید، رقابت شدید بین گروه‌های مصرف‌کننده آب به دلیل کم‌بودن منابع آبی، استفاده ناکارآمد بهای به حساب نیامده در بخش شهری و مکانیسم قیمت‌گذاری ناکارآمد بهای آب، برخی از مشکلات آبی کشور است که مدیریت منابع آبی را در اجرای برنامه‌های توسعه کشور دچار پیچیدگی کرده است.

۳-مدیریت تلفیقی منابع آبی، رویکرد مدبرانه

متأسفانه استراتژی‌ها و اهداف بلندمدت مدیریت راهبردی آب در سال‌های گذشته، بدون برقرارکردن تعادل بین تقاضا و عرضه منابع آب موجود به فقدان مدیریت تلفیقی منابع آبی در برنامه‌های توسعه پایدار کشور منجر شده است. دستیابی به یک تعادل نسبی در زمینه عرضه و مصرف آب یک اصل اساسی و ضروری است. البته این مهم جز با ایجاد یک نظام جامع مدیریت آب میسر نیست و هرچند در نگرش جهانی جدید، آب کالای اقتصادی-اجتماعی استراتژیک است و یکی از نیازهای اولیه انسان محسوب می‌شود، اما همواره از ذکر این نکته نباید غافل شد که همین کالا در سرزمین ما همواره سیاست‌ساز بوده است. مدیریت تلفیقی منابع آبی ایران یکی از ابزارهای دانش‌ورزی و تدبیرآفرینی در اصلاح مسیر حکمرانی آب است که از طریق برقراری تعادل مدیریتی بین تقاضا و عرضه آب امکان‌پذیر است. هدف اصلی مدیریت تلفیقی منابع آبی در توسعه پایدار، ایجاد توسعه و تقویت برنامه‌های کارآمد و عادلانه در منابع آبی است که بر پایه ترکیب‌پذیری مدیریت تأمین با مدیریت تقاضای آب استوار است و جنبه‌های زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی را نیز در نظر می‌گیرد. تدبیرآفرینی با رویکرد مدیریت تلفیقی منابع آبی، آب را به‌عنوان یک کالای اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی در نظر می‌گیرد و مدیریت منابع آبی در توسعه پایدار را در چارچوبی یکپارچه و واحد در نظر می‌گیرد. تدبیرآفرینی با رویکرد مدیریت تلفیقی منابع آبی منجر به کاهش تقاضای آب، افزایش راندمان مصرف آب و جلوگیری از آلوده‌شدن یا نابودشدن منابع می‌شود.

۴-احیای نگرش توسعه پایدار مبتنی بر دانایی

احیای نگرش توسعه پایدار، توسعه مبتنی بر دانایی، رشد اقتصاد ملی دانایی‌محور و حفظ محیط زیست و آمایش سرزمین و توان منطقه‌ای، از الزامات اصلاح حکمرانی آب و پایه‌گذاری برای استراتژی مدیریت تلفیقی و محافظت از منابع آبی و توسعه پایدار در کشور با به‌کارگیری راهبردهای مدیریت دانایی‌محور در کشور که یکی از مهم‌ترین آنها، استفاده از فن‌سالاران و متخصصان و خبرگان است، بنابراین لازم است نگرش مدیریت جامع و توأمان عرضه و تقاضا در کل چرخه آب با رویکرد توسعه پایدار در واحدهای طبیعی حوضه‌های آبریز با لحاظ‌کردن ارزش اقتصادی آب، آگاه‌سازی عمومی و مشارکت مردم، به گونه‌ای برنامه‌ریزی و مدیریت شود تا در پایان دولت چهاردهم تراز منفی سفره‌های آب بهبود درخورتوجهی یابد. همین‌جا شایسته یادآوری است که مؤلفه دانایی، اصطلاح مفهومیِ صرفا فن‌سالارانه نیست، بلکه اصطلاحی فنی است که به دامنَه گسترده اپیستمه مربوط است، نوعی حاصل و مخرج مشترک فن‌سالاریِ دانش جهان امروز و آموزه‌های خرد جمعی که طی هزاران سالِ مردمان هر سرزمینی کسب کرده‌اند. ایجاد این سامانه دانشی که «علم روز» و «خرد مردم» را در یک دستگاه پیش‌اندیش مدیریت گرد هم می‌آورد، در کنار هم و توأمان، می‌توانند برنامه‌نویسی، قانون‌سازی و تولید رویه‌های فنی را اثربخش و توان‌افزا کنند. پابه‌پای اخذ تجارب مردم در آبخوان/آبخیزداری، هوتک‌ها، سد یا گوره‌های خاکی، سیل‌بندها، جانمایی انهار قدیم، قنات‌ها، کال‌ها، تقسیم آب و دیگر علوم مدرن آب و حفظ آن که در آکادمی پرورده شده، نیز باید به کار بسته شود. اصلاح و کاربست رویه‌های مردمی و انطباق و همسازی آنها با جهانِ علوم امروزه ضروری خواهد شد، هنگامی که بدانیم علوم مدرنِ از اساس دارای ایده سرزمینی است. از این بابت است که نهاد کارشناسی چنان‌که نمی‌تواند تنها مقلد تجارب مردمی باشد، همچنین نیز نمی‌تواند فقط به دانشی انتزاعی و بی‌عنایت به اقلیم (به‌عنوان نظریه غالب) برای مرحله اجرا پیشنهاد کند. گروه‌های استانی در پیش‌فصل برنامه‌نویسی و دستورالعمل‌سازی در عین دارا بودن تخصص علمیِ روز جهانی، اقتضائات تجارب خرد جمعیِ آن استان را نیز به انبوهه دانشیِ خود بیفزایند. دولت به‌عنوان کارگزار، شرط مداخله‌گرِ توجه به خرد جمعیِ مردم را به‌عنوان دانش پیشینی به نظام برنامه‌ریزی بازگرداند، تا در اصلاح رویه‌ها با مشارکت مردم مناطق به یاری ایده‌های آزموده‌شده شتاب ایجاد شود.

۵-اصلاح ارزش اقتصادی آب

پیشنهاد می‌شود ارزش اقتصادی آب در هریک از حوضه‌های آبریز، با لحاظ ارزش ذاتی و سرمایه‌گذاری، برای بهره‌برداری حفاظت و بازیافت، در برنامه‌های بخش‌های مصرف منظور شود. به منظور تسریع در اجرای طرح‌های استحصال، تنظیم، انتقال و استفاده حداکثری از آب‌های رودخانه‌های مرزی و منابع آب مشترک، دولت خود را به اقدامات فوری زیر موظف بشمارد. در قدم اول و به طریق اضطرار (با ترجیح) در نهاد ریاست‌جمهوری یا (در صورت وجود موانع) در یکی از وزارتخانه‌های امور خارجه یا کشور، معاونت دیپلماسی آب را به منظور یکدست‌کردن سیاست‌گذاری در آب‌های رودخانه‌های مشترک تعبیه و تأسیس کند. همچنین، دوم: در گام تکمیلی و به فوریت، سالانه دو درصد از مجموع اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بودجه عمومی را در لوایح بودجه سنواتی، تحت برنامه‌ای مستقل منظور کند. این مبلغ در چارچوب موافقت‌نامه‌های متبادله بین سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارت نیرو (یا دیگر نهادهای صف و اجرائی) برای عملیاتی‌کردن طرح‌های مهم و اثربخش، به صورت صددرصد تخصیص یابد. نهاد بالادست (معاون هماهنگ‌سازی دیپلماسیِ آب در ریاست‌جمهوری یا وزارت خارجه/ کشور) که نظارت ستادی و تأیید استصوابی تخصیص بودجه برعهده می‌گیرد، برای دو اقدام پیشینی و پسینی چنین فعالیت بزرگ و فورس‌ماژوری، یعنی ۱- دانش‌سازی برای پیدایی دانش قابل اجرا و ۲- تحصیل و اخذ خرد بومی و عمومیِ آب‌دانی می‌تواند از گروه‌های دانش‌بنیان به نحو مطلوبی بهره گیرد. سنجش مؤثرشدن پژوهش و عملیات مرهون دقت نظر این نهاد بالادست خواهد بود.

●●●

اینک مسئله آب در ایران قابل چشم‌پوشی نیست و نمی‌توان با سهل‌گیری، حواله به آینده‌اش کرد. فوریت در خرج و صرف قدرت حاکمیت، اولین شرط حل‌وفصل آن است، وگرنه آینده، مانند شمشیری دو دم، بر تن ملت و دولت توأمان زخم خواهد زد.

خبرهای روز

هشدار درباره «مسمومیت با آب»

معاون بهداشت وزارت بهداشت، درباره مسمومیت با آب هشدار داد. علیرضا رئیسی، معاون بهداشت وزارت بهداشت، افزود: «هر ماده غذایی که مصرف می‌شود، می‌تواند مانند دارو عمل کند؛ به‌همین‌دلیل انتخاب‌های غذایی افراد تأثیر مستقیمی بر سلامت آنها دارد». او با اشاره به تأثیر تغذیه بر بروز بیماری‌های مختلف ادامه داد: «بیش از ۲۰۰ نوع بیماری مرتبط با تغذیه وجود دارد، از مشکلات گوارشی ساده تا بیماری‌های پیچیده مانند سرطان. مصرف نامناسب مواد غذایی می‌تواند منجر به چاقی، دیابت، فشار خون بالا، مشکلات مفصلی و بیماری‌های قلبی شود». رئیسی با تأکید بر اهمیت دانش تغذیه گفت: «نگاه علمی به تغذیه ضروری است. گاهی حتی موادی که به‌عنوان سم شناخته می‌شوند، در دوزهای کم ممکن است اثرات متفاوتی داشته باشند. غذا نیز از این قاعده مستثنا نیست و مقدار و نوع مصرف آن می‌تواند تعیین‌کننده تأثیرات مثبت یا منفی بر سلامت فرد باشد». او ادامه داد: «مصرف بیش از حد برخی مواد غذایی می‌تواند مشکلات جدی برای بدن ایجاد کند. حتی آب که مایه حیات است، اگر بیش از حد مصرف شود، می‌تواند موجب مسمومیت شود. رعایت رژیم غذایی متعادل همراه با تحرک کافی مهم‌ترین راهکار برای کاهش خطر ابتلا به بیماری‌های کبدی و سایر بیماری‌های غیرواگیر است». او افزود: «در میان علل بیماری‌های غیرواگیر، تغذیه ناسالم یکی از عوامل اصلی محسوب می‌شود و توجه به کیفیت و کمیت مواد غذایی مصرفی می‌تواند تأثیر درخورتوجهی بر سلامت عمومی جامعه داشته باشد».

افزایش بودجه مقابله با آسیب‌های اجتماعی

دبیر مرجع ملی حقوق کودک با اشاره به وضعیت منابع مالی و بودجه در حوزه کودکان، گفت: «با وجود تنگناهای شدید بودجه‌ای، اما در خدمات و کالاهای عمومی دولت، بودجه حوزه آسیب‌های اجتماعی نه‌تنها کم نشده، بلکه افزایش هم یافته است و تلاش شده در حوزه آسیب‌های اجتماعی و فقرزدایی دولت کم نگذارد». علی کاظمی افزود: «با همه این اقدامات، خروجی هنوز مطلوب نیست. ما باید کودک را در خیابان‌ها، گذرگاه‌ها و مراکز کار نبینیم، بلکه در مدرسه، در حال تحصیل، بازی و یادگیری ببینیم. متأسفانه هنوز برخی از کودکان ما از آموزش و کودکی محروم‌اند و این مشکل به ضعف برخی سیاست‌ها و سازوکارهایی بازمی‌گردد که نیازمند بازنگری است».

جدول ۵۰۷۲ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- لامپ فلورسنت- جست‌وجو- تابه نان‌پزی ۲- نام اختصاری سازمان‌های مردم‌نهاد- ایجاد طرح و نقشه و نوشته روی فلزات- قلاب سنگ ۳- امر به یافتن- شک و تردید- از نزولات الهی ۴- بی‌نظیر- هنر پرتاب تیر- نزاع ۵- کجاست- روشنایی‌ها- بزرگداشت ۶- اسلحه‌ای باستانی برای پرتاب اشیا- اسامی خاص- دشمن آتش ۷- سوغات یزد- درخشنده- درجه حرارت ۸- کرایه بها- زیرکی- مغفرت ۹- تنه درخت- جنگیدن- گیاه ۱۰- حرف دهن‌کجی- از آلات موسیقی هند- مهارت ۱۱- کتاب مذهبی زرتشتیان- بی‌موقع- نفس خسته ۱۲- رشته چاه‌های متوالی که به سفره آب زیرزمینی وصل است- بسیار مهربان- بی‌آلایش ۱۳- منشی- مقابل آمد- سگ قهرمان رمان آوای وحش ۱۴- از نژادهای اسب اصیل ایرانی- شهری در ازبکستان- رشته‌کوهی در مرکز اروپا ۱۵- شرط دوستی- نادان- قدر مجموعه گل ... داند و بس.

عمودی:

۱- ستاره فوتبال آرژانتین- شرکت تولیدی یا خدماتی بزرگ- خوراکی سنتی کرمان ۲- از چهره‌های سرشناس آواز موسیقی ایرانی با آلبوم ناشکیبا- طاقچه قدیمی ۳- ساز ناصر فرهنگ‌فر- هر چیز بی‌جان- داستانی نوشته ماکسیم گورکی ۴- کامیون حمل مایعات- حداقل ۵- موقعیت غیرعادی و حساس- نمایش‌نامه‌ای از شکسپیر- محنت ۶- یک نفر- زمان- گرما ۷-به‌هیچ‌وجه- رسوم- ابزار جنگی ۸- حمله نظامی- رشته‌ای در سوارکاری که از زمان رومیان قدیم به جای مانده است- نیمه‌دیوانه ۹- چوب مصنوعی نازک- میوه‌ای با خاصیت طبی شبیه سنجد- فرماندهان ۱۰- اثری به قلم شاتو بریان- دانه نهان‌زا- شکل و قالب ۱۱- دومین ماه قمری- برادر شیرازی- مجموعه عناصر تشکیل‌دهنده یک اثر ۱۲- ناگزیر- بیشترین حد ۱۳- ورزشی رزمی- حاجت- تن‌پوش ۱۴-برادر عرب- زیارتگاه معروف محله تجریش در تهران ۱۵- نهضت میرزا کوچک‌خان- نقطه آغاز قیام سربداران- آلونک

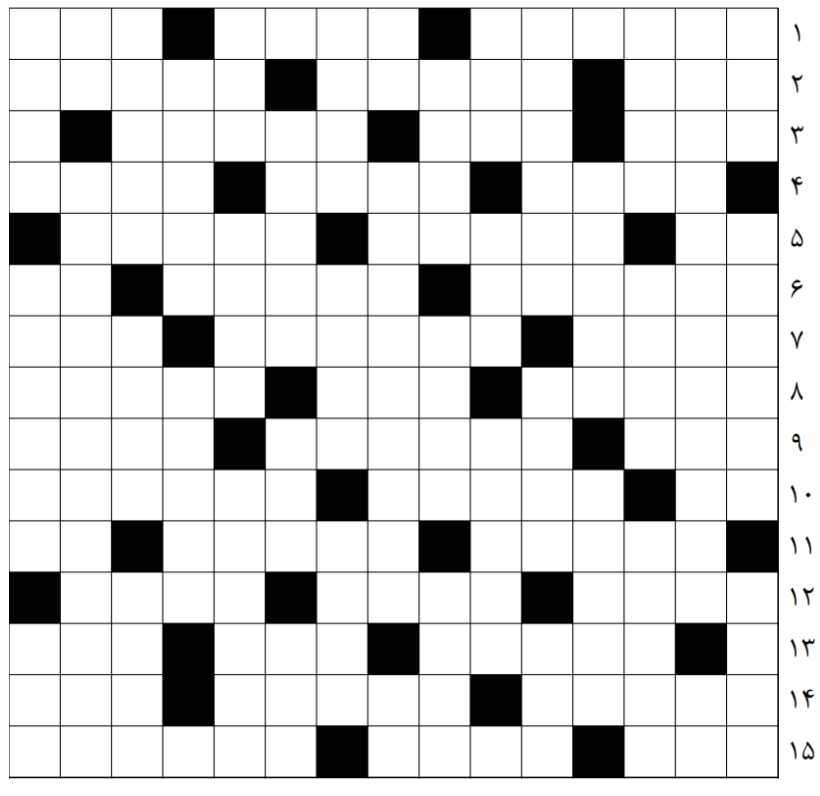

حل سودوکو ۴۰۶۷

۶	۹	۷	۲	۱	۸	۵	۳	۴
۴	۲	۳	۷	۶	۵	۱	۸	۹
۵	۱	۸	۹	۳	۴	۲	۷	۶
۳	۴	۱	۸	۵	۶	۷	۹	۲
۲	۵	۶	۳	۷	۹	۴	۱	۸
۸	۷	۹	۱	۴	۲	۳	۶	۵
۹	۳	۲	۴	۸	۷	۶	۵	۱
۷	۶	۴	۵	۹	۱	۸	۲	۳
۱	۸	۵	۶	۲	۳	۹	۴	۷

۵	۱	۷	۳	۲	۴	۶	۸	۹
۳	۸	۶	۹	۵	۱	۴	۷	۲
۲	۴	۹	۶	۸	۷	۳	۱	۵
۸	۷	۱	۵	۴	۳	۹	۲	۶
۹	۳	۵	۷	۶	۲	۱	۴	۸
۴	۶	۲	۸	۱	۹	۵	۳	۷
۱	۹	۴	۲	۷	۶	۸	۵	۳
۷	۵	۳	۱	۹	۸	۲	۶	۴
۶	۲	۸	۴	۳	۵	۷	۹	۱

حل جدول ۵۰۷۱

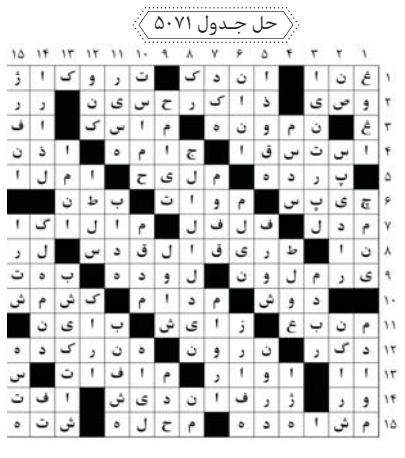

سودوکو سخت ۴۰۶۸

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.
۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲		۵				۴		
	۹			۲				۸
			۱	۷		۹		
	۶		۷			۳		
۵	۴						۷	۶
		۳			۶		۴	
		۷		۶	۲			
۴				۹			۳	
		۶				۸		۷

سودوکو ساده ۴۰۶۸

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

						۵		۶
۱	۸		۷			۹		
۲			۴		۹		۱	
		۱		۹	۶			
۵	۲			۷			۳	۹
			۱	۵		۴		
	۵		۶		۷			۸
		۴			۸		۷	۵
۳		۸						